

Končne ugotovitve 35. Sedlarjevega srečanja urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije z naslovom *Uravnovežen prostorski razvoj v času podnebnih sprememb*, ki je potekalo v petek, 18. oktobra 2024, na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani

Jubilejno 35. Sedlarjevo srečanje je potekalo v petek, 18. oktobra 2024, na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani. Obisk je bil odličen, saj je bilo na srečanju skupaj prisotnih približno 160 kolegov. Obravnavali smo izjemno aktualno temo uravnoveženega prostorskega razvoja v času podnebnih sprememb.

Uvodne in pozdravne nagovore so imeli predsednica Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije (v nadaljevanju: DUPPS) dr. Alma Zavodnik Lamovšek, mag. Miran Gajšek, državni sekretar pri Ministrstvu za naravne vire in prostor (v nadaljevanju: MNVP), in dr. Igor Bizjak, direktor Urbanističnega inštituta Republike Slovenije (v nadaljevanju: UIRS). Srečanje sta moderirala dr. Liljana Jankovič Grobelšek in Boštjan Cotič, sklepe srečanja, ki smo jih oblikovali s pomočjo vseh udeležencev, pa je predstavil Matjaž Harmel.

Predsednica DUPPS se je v okviru nagovora poklonila spomenu na pred kratkim preminulo kolegico prof. dr. Lučko Ažman Momirski, ki je bila aktivna članica društva in v enem obdobju tudi članica izvršnega odbora. In memoriam smo objavili na spletni strani DUPPS.

Državni sekretar MNVP mag. Miran Gajšek je poudaril, da je prostor postal družbeno pomembna tema, na kar so med drugim opozorile lanske poplave. Izpostavil je, da ponovno začnemo regionalno prostorsko načrtovanje, kar prinaša veliko dela za prostorske načrtovalce in izdelovalce okoljskih poročil. Direktor UIRS dr. Bizjak je v okviru osrednje teme govoril o podnebnih spremembah in spremenjenih vrednostnih vzorcih, poudaril pa je tudi odgovornost prostorskega načrtovanja pri tem.

Uvodni referat *Podnebni ukrepi: izogniti se neobvladljivemu in obvladati neizogibno* je predstavila svetovno priznana slovenska klimatologinja prof. dr. Lučka Kajfež Bogataj. V svojem slogu je opozorila, da se o podnebnih spremembah v šolah še vedno ne uči in da se prostorski načrtovalci z njimi srečujejo na več ravneh – zelo pomembne so spremembe namenske rabe, posebej problematična je deforestacija. Mogočih je več scenarijev podnebnih sprememb, govorila je o srednjih scenarijih, vendar se tudi po teh naš prostor in Evropa segrevata izredno hitro. Poleg tega so glede vode v Evropi velike razlike med severom, ki ga vse bolj ogrožajo poplave in neurja, ter jugom, kjer so vedno večji problem požari in suše. Zato bo nujno potreb-

no učinkovito zadrževanje vode za sušna obdobja. Podnebne spremembe Evropo po konservativni oceni stanejo 60 milijard letno, medtem ko so nas lanske poplave v Sloveniji stale 16 % BDP, kar je alarmantno. Prostorsko načrtovanje se bo moralo prilagoditi in pripravljati prostorske plane za (še ne znano) prihodnost, npr. za 2 °C višje temperature in višjo morsko gladino, obenem pa računati na prihodnost brez materialne rasti, kot smo jo poznali doslej. Prof. dr. Lučka Kajfež Bogataj je v sklepu pozvala tudi k razpravam o podnebnih spremembah na vseh ravneh.

Potem je prof. dr. Andrej Pogačnik predstavil prispevek *Načrtovanje prostora zemlje kot celote*, v katerem je razpravljal o mednarodnem načrtovanju, npr. o prehranski varnosti človeštva kot celote, načrtovanju Zemlje kot celote, svetovnih prometnicah idr.

Sledilo je šestnajst predavanj v treh sklopih. V posameznih sklopih srečanja – v nagovorih, uvodnih referatih in predavanjih so bili predstavljeni raziskave, konkretni projekti in študije, ki odgovarjajo na vprašanja uravnoveženega prostorskega razvoja v času podnebnih sprememb.

V prvem sklopu *Načrtovanje in gospodarjenje s prostorom* so bili predstavljeni podnebno usposabljanje za prostorske načrtovalce, koncept krožnega gospodarjenja s prostorom, zakaj potrebujemo urbanistične dejavnike in uporaba ISO standardov za spremljanje prilagajanja podnebnim spremembam.

V naslednjem sklopu *Na naravi temelječe rešitve* so bili predstavljeni prispevki: krepitev podnebne odpornosti z grajenimi ekosistemi, domorodni habitatni tipi kot na naravi temelječe rešitve za prilagajanje mest podnebnim spremembam, inovativna orodja za promocijo in oceno hidrološkega vpliva ukrepov modro-zelene infrastrukture na kroženje vode v urbanem prostoru, urbana morfologija v procesu podnebnih sprememb, na človeka osredinjen pristop ter prostorsko načrtovanje kot orodje za zmanjševanje motorne prometne dejavnosti in zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov.

V zadnjem sklopu predavanj so bili predstavljeni primeri in izkušnje, med njimi odpornost na podnebne spremembe – delavnice s strokovno javnostjo za novo vizijo Ljubljane do leta 2045, vpetje urbane kapsule v mestno tkivo Kranja, učinkovitost upoštevanja podnebnih sprememb v občinskih

prostorskih načrtih in celoviti presoji vplivov na okolje, urbana prenova Kaira v Egiptu s pomočjo geoinformacijskih in satelitskih tehnologij in vloga kulturne dediščine v spopadu s podnebnimi spremembami.

Po vsakem sklopu predavanj so bili udeleženci vabljeni, da prek spletne povezave SLIDO pošljejo svoje komentarje na predavanja. Nekaj odzivov publike na sklope predavanj:

- Kako vidite razmerje med zmanjševanjem zazidljivih površin na državni ravni in zgoščevanjem mest na eni strani ter potrebo po zagotavljanju raščenege terena v mestih z manjšim deležem zazidanih površin na drugi strani?
- Ali bosta MNVP in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo v mednarodnih organizacijah podprli zamisel dr. Andreja Pogačnika o pripravi prostorskega načrta planeta?
- Dr. Lučka Kajfež Bogataj je imela krasno predavanje z veliko izhodišči za nas prostorske načrtovalce. Na primer prostor je vse bolj dragocen, ... pa tudi: Spregovoriti, ko in kjer je potrebno še bolj.
- Urbanistični faktorji so dobro orodje za načrtovalce. V prejšnjem sistemu prostorskega načrtovanja so bili urbanistični standardi in faktorji v oporo za načrtovanje dobrih sosesk za bivanje. Razviti bi jih morali dalje in spremljati nove načrte in soseske.
- Vprašljiva je strategija strokovne interdisciplinizacije nekega sektorja (npr. prometnega načrtovanja – zorni kot samo posameznega sektorja oziroma discipline) – bolje je skrbeti za strokovno uveljavljanje in izboljševanje celovitega interdisciplinarnega načrtovanja (zorni kot več sektorjev oziroma disciplin).
- Prostorsko načrtovanje in celovite presoje so ključni za podnebno odporne Občinske prostorske načrte (v nadaljevanju: OPN). Mislimo globalno in delajmo lokalno na vseh nivojih! Oblikovati je treba platformo dobre prakse in spremljati izvedbo! Vključevanje prebivalcev, javnosti v začetkih načrtovanja.
- Banke bodo umirile investitorje pri samih investicijah, da bodo zelene. Potem je tu pomemben še nadzor nad funkcioniranjem objektov in ureditev.
- Ključne odločitve in usmeritve v prostoru naj bodo s strani stroke in ne politike.
- Sodelovanje, sestavljanje naših različnih znanj.
- Kako bi dosegli, da bi investitorji dojel, da je nujno, da zelene površine tudi izvedejo in vzdržujejo.
- Interdisciplinarno sodelovanje je nuja.
- Veliko orodij imamo za odzivanje na podnebne spremembe in njihovo blaženje – nujno vse v prakso!

Sledila je vodena razprava z oblikovanjem sklepov srečanja, ki jo je vodil Matjaž Harmel. Potekala je s pomočjo vnaprej pripravljenih vprašanj, na katere so udeleženci odgovarjali na

spletni povezavi SLIDO. S tem smo dosegli bistveno večjo udeležbo v razpravi, saj orodje SLIDO omogoča hkratno pisanje odgovorov. Po končani seji s spletnim orodjem so se lahko udeleženci vključili v razpravo tudi v živo. V smislu interdisciplinarne obravnave teme so soočanje mnenj in iskanje rešitev za slovenske razmere tudi cilji vsakokratnega Sedlarjevega srečanja.

Vprašanja, ki so bila osnova za razpravo:

- Ali menite, da so prostorski akti dobro prilagojeni na izzive podnebnih sprememb?
- Če menite, da prostorski akti niso dobro prilagojeni na izzive podnebnih sprememb, kaj menite, da je treba storiti?
- S katerimi ukrepi bi državi, občinam in drugim deležnikom pomagali pri učinkovitejšem prilagajanju na podnebne spremembe?
- Kateri so novi pristopi in orodja, ki ji moramo vključiti v prostorsko načrtovanje za prilagajanje podnebnim spremembam?
- Ali imate še kakšno dodatno priporočilo, komentar?

Ugotovitve in sklepi 35. Sedlarjevega srečanja

- Prostorsko načrtovanje je eden od ključnih instrumentov za učinkovito blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Treba je strniti znanje in sredstva za doseganje učinkovitih rešitev, ki bodo prispevale h kakovostnejšemu življenju.
- Pri iskanju rešitev se je nujno treba povezovati, izmenjavati izkušnje in dobre prakse, ne samo doma, ampak tudi v tujini, predvsem na območjih, ki imajo podoben ali morda še zahtevnejši potek podnebnih sprememb. Dobrih praks od drugod ne smemo kopirati, temveč jih je treba smiselno prilagajati slovenskim razmeram. Bolj je treba uveljavljati na naravi temelječe rešitve.
- Zakonodajne zahteve in standardi naj bodo minimalni in ne nujni pogoji pri razvoju dejavnosti v prostoru. Na vseh področjih in pri vseh dejavnostih je treba upoštevati podnebne scenarije in načrtovati po načelu odpornosti. Treba je presoditi tudi odpornost zdaj veljavnih OPN.
- Prostorsko planiranje mora ponovno postati interdisciplinarna dejavnost, v katero se vključi širok spekter strokovnjakov s področja prostorskega načrtovanja ter tudi z naravoslovnih in družboslovnih področij. To sicer pomeni večje stroške planiranja, ampak na koncu boljše in učinkovitejše rešitve, ki dolgoročno bistveno znižujejo stroške.
- Sodelovanje na vseh ravneh je ključ do kakovostnih planov. Treba je vzpostaviti proaktiven pristop pri iskanju

rešitev ter tako skrajšati postopke in izboljšati kakovost planov.

- Dolgoročno je treba stremeti k ničelni rasti, ki naj bi jo dosegli do leta 2050. Več pozornosti je treba posvetiti prenovam, državi pa pomagati pri iskanju ustreznih instrumentov za reševanje problematik lastništva. Tudi tu naj se preverijo različne prakse iz tujine.
- Pri načrtovanju je treba upoštevati naravne danosti in nosilne sposobnosti območij.
- Veliko več pozornosti je treba posvetiti usposabljanju in izobraževanju. To velja tako za prostorske planerje in okoljske presojevalce kot tudi za javno upravo in odločevalce. Potrebno je ozaveščanje in osveščanje ne le strokovne, temveč tudi laične javnosti.
- Vsebine, ki so širšega značaja, je treba v prostorskem načrtovanju prenesti na regionalno raven, na regije z bolj interdisciplinarnimi ekipami in v okvir regionalnih prostorskih planov.
- Vzpostaviti je treba ustrezne baze podatkov (nepozidana stavbna zemljišča, degradirana območja, območja za prestrukturiranje ipd.).
- Vzpostaviti je treba platforme dobrih praks in podporo občinam, predvsem manjšim, ki nimajo lastnih zmogljivosti na področju prostorskega načrtovanja.
- S prostorskim načrtovanjem se bomo morali prilagoditi in nujno je treba pripravljati prostorske plane za spremenjene podnebne razmere, npr. za višje temperature, morda višjo morsko gladino, obenem pa v urbanih območjih posvečati posebno pozornost oblikovanju zelenih površin, zagotavljanju raščenege terena, povečanim dejavnikom zelenih površin, zadrževanju in ponovni uporabi vode ter drugim ukrepom blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje.

Sklepne ugotovitve sta pripravila dr. Liljana Jankovič Grobelšek in Matjaž Harmel, potrdil pa jih je izvršni odbor Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, zanj predsednica dr. Alma Zavodnik Lamovšek.

Sklepne ugotovitve so bile poslano vsem prisotnim na Sedlarjevem srečanju, članom DUPPS, Vladi Republike Slovenije, Državnemu zboru Republike Slovenije, Državnemu svetu Republike Slovenije, Ministrstvu za naravne vire in prostor, Direktoratu za prostor in graditev (MNVP), nosilcem urejanja prostora po ZUreP-3, Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije, Inženirski zbornici Slovenije, Združenju mestnih občin Slovenije, Skupnosti občin Slovenije, Združenju občin Slovenije, Regionalnim razvojnim agencijam, Fakulteti za arhitekturo (Univerza v Ljubljani), Oddelku za krajinsko arhitekturo (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani), Centru za prostorsko sociologijo (Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani), Oddelku za geografijo (Filozofska fakulteta

Univerze v Ljubljani), Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo (Univerza v Ljubljani), Univerzi na Primorskem, Fakulteti za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo (Univerza v Mariboru), Društvu arhitektov Ljubljane, Društvu krajinskih arhitektov Slovenije, Društvu vodarjev Slovenije, Zvezi geografov Slovenije, Zvezi geodetov Slovenije, Slovenski tiskovni agenciji in splošni javnosti prek kanalov javnega obveščanja (spletna stran, Facebook, Instagram, Newsletter).

.....
Izvršni odbor Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije,
Ljubljana

E-pošta: drustvo.dupps1@gmail.com